

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

14 березня 2019 р.

Київ

№ 9-рк

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України

Про вжиття заходів, спрямованих на розвиток конкуренції

Антимонопольним комітетом України (далі – Комітет), за інформацією, отриманою від Державної регуляторної служби України, досліджено питання відповідності вимогам законодавства про захист економічної конкуренції чинного порядку присвоєння Асоціацією Товарної Нумерації України «ДжіЕс1 Україна» (далі – Асоціація) суб'єктам господарювання Префікса GS1 підприємства та присвоєння товарам як об'єктам обліку ідентифікаційних номерів GS1.

За результатами аналізу отриманої під час дослідження інформації та опрацювання нормативно-правових актів встановлено наступне.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

- (1) Пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 № 821 «Про Асоціацію Товарної Нумерації України» «ДжіЕс1 Україна» Асоціації надані повноваження представляти в установленому порядку інтереси виробників і дистриб'юторів України в міжнародній асоціації «GS1» та інших міжнародних асоціаціях та організаціях, що діють у галузі автоматизованої ідентифікації даних та штрихового кодування.
- (2) Постановою Кабінету Міністрів від 29.05.1996 № 574 «Про впровадження штрихового кодування» з 1 січня 1997 року запроваджено маркування суб'єктами підприємницької діяльності товарів, які виробляються або реалізуються в Україні, штриховими кодами GS1 відповідно до Положення про штрихове кодування товарів. Прийнято пропозицію Асоціації Товарної Нумерації України про організацію нею роботи, пов'язаної з присвоєнням штрихових кодів GS1 та створенням Центрального депозитарію штрихових кодів вітчизняних товарів для забезпечення органів державної виконавчої влади необхідною інформацією.
- (3) Асоціація є єдиним офіційним представником в Україні міжнародної організації «GS1» – провідної світової організації з розробки та впровадження всесвітніх стандартів і рішень, які підвищують ефективність і прозорість виробництва, постачання та торгівлі.
- (4) Отже, Асоціація є єдиним органом в Україні, що здійснює присвоєння суб'єктам господарювання Префікса GS1 підприємства та присвоєння товарам як об'єктам обліку

ідентифікаційних номерів GS1, тобто має ознаки монопольної (домінуючої) структури при наданні зазначених послуг.

- (5) Асоціація – це неурядова некомерційна неприбуткова самоврядна національна організація відкритого типу, що є членом Міжнародної асоціації GS1.
- (6) Міжнародна асоціація GS1 AISBL – це міжнародна неприбуткова асоціація, членами якої є національні або багатонаціональні неурядові неприбуткові організації, що має на меті створення всесвітньої багатогалузевої системи ідентифікації і розповсюдження інформації щодо товарів і послуг, яка базується на міжнародних визнаних стандартах, створених на основі ділових інтересів.
- (7) Відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції» та міжнародних стандартів зі штрихового кодування, наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 20.08.2002 № 255 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 25.10.2007 № 335) затверджено Положення про штрихове кодування товарів (далі – Положення).
- (8) Відповідно до пункту 3 Положення, право суб'єкта господарювання на використання присвоєного Асоціацією Префікса GS1 підприємства та ідентифікаційного номера GS1 посвідчується відповідним свідоцтвом Асоціації, яке видається в заявницькому порядку на **безоплатній** основі.
- (9) Пунктом 5 зазначеного Положення передбачено, що обов'язковому маркуванню штриховими кодами GS1 підлягають алкогольні напої та тютюнові вироби, примірники аудіовізуальних товарів та фонограм, лікарські засоби та інші товари, маркування яких штриховими кодами передбачено законодавством України.
- (10) Тобто, для окремих суб'єктів господарювання є обов'язковим маркування товарів штриховими кодами GS1.

2. ПОРЯДОК СПІВПРАЦІ АСОЦІАЦІЇ «ДЖІЕС1 УКРАЇНА» ІЗ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

- (11) Асоціація створена у вересні 1994 року, є неприбутковою некомерційною та неурядовою організацією. Згідно з інформацією, наданою Асоціацією:
«Вимоги щодо присвоєння GS1 Організаціями-членами Префіксів GS1 підприємства та Ключових ідентифікаторів GS1 визначають внутрішні регуляторні норми організації GS1, затверджені рішеннями Генеральної Асамблеї GS1 і викладені у Настановах з діяльності GS1 (GS1 Operation Manual).
Обов'язки Організації-члена GS1 присвоювати Префікси GS1 підприємства та Ключові ідентифікатори GS1 поодиночі встановлено у документі Відносини Організації-члена GS1 та Всесвітнього Офісу GS1. Базові послуги – ролі та відповідальність (MO-GO Relations. Core Services & Responsibilities).
Технічні вимоги присвоєння Префіксів GS1 підприємства та Ключових ідентифікаторів GS1, в тому числі номерів GLN, GTIN, SSCC, GIAI, GSRN, GDTI визначені у документі Присвоєння Префіксів GS1 підприємства (Allocation of GS1 Company Prefixes).
В організації роботи на виконання зазначених вище нормативних вимог GS1 Асоціація «ДжіЕс1 Україна» від початків своєї діяльності керується Державним стандартом ДСТУ 3356-96 «Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Маркування об'єктів ідентифікації. Порядок присвоєння, реєстрації, перегляду та скасування кодів EAN на продукцію».

Роботу з присвоєння Префіксів GSI підприємства та Ключових ідентифікаторів GSI поодинці може виконувати тільки Організація-член GSI. GSI AISBL має чіткі вимоги до її Організацій-членів GSI, викладені в Статуті GSI та документі «Норми діяльності Організації-членів GSI».

- (12) За інформацією, наданою GSI AISBL листом від 31.10.2017: *«GSI AISBL» – це міжнародна неприбуткова асоціація, зареєстрована згідно з законодавством Бельгії. Це асоціація заснована на членстві. GSI в Україні – це наша членська організація (ЧО) в Україні. Метою GSI AISBL є створення глобальної багато профільної системи ідентифікації та комунікації для продуктів і послуг, заснованих на міжнародно прийнятних та ділових стандартах. Заходи, здійснювані членськими організаціями задля сприяння створення такої системи належним чином узгоджуються. GSI AISBL не контролює діяльність членських організацій, а тільки допомагає їм у місіях, таких як алокація ідентифікаційних номерів GSI та гарантії унікальності таких номерів».*
- (13) GSI AISBL також повідомила, що остання фінансується виключно її членами та не отримує іншого фінансування чи субсидій. Плата, яка стягується із членських організацій, використовується для покриття витрат, пов'язаних із діяльністю GSI AISBL. Згідно із Статутом GSI AISBL (стаття 4) членство в GSI AISBL передбачає початкову плату, яка наразі стягується в сумі 15 000 євро. Така плата сплачується одноразово, коли організація стала членською організацією. Також статутом (статті 6.f, 9 абзац 1 та 17) передбачена сплата щорічних членських внесків, які узгоджуються Генеральною Асамблеєю.
- (14) Згідно з інформацією, наданою Асоціацією «ДжіЕсІ Україна: *«В діяльності, пов'язаній з присвоєнням Префіксів GSI, ідентифікаційного номера GSI, Асоціація «ДжіЕсІ Україна» не є самостійною, підпорядковується Статуту GSI та прийнятими організацією GSI нормативно-технічними документами. Всю діяльність на виконання вимог щодо присвоєння GSI Організаціями-членами Префіксів GSI підприємства та Ключових ідентифікаторів GSI Асоціація «ДжіЕсІ Україна» проводить згідно внутрішніх регуляторних норм організації GSI, затверджених рішенням Генеральної Асамблеї GSI, які викладені у Настановах з діяльності GSI (GSI Operation Manual). Розмір членських внесків для суб'єктів господарювання, які є членами Організацій-членів GSI, не встановлюється (і на нашу думку, не може встановлюватися) централізовано на всесвітньому рівні. Нам не відомі розміри членських внесків в інших країнах-членах».*
- (15) За інформацією, наданою GSI AISBL листом від 31.10.2017: *«Ми рекомендуємо членським організаціям надавати такий сертифікат користувачам, які дають запит на отримання такого сертифікату та ми випустили керівні вказівки щодо сертифікатів. Але рішення видавати чи не видавати сертифікат приймають членські організації і вони ж вирішують призначати чи ні плату за ці сертифікати. В більшості країн, членські організації видають сертифікати безкоштовно, так як вони вважають сертифікати тільки доказом надання ліцензованих ідентифікаційних номерів GSI. І навпаки, ліцензії для унікально наданих ідентифікаційних номерів GSI є платними. Більшість членських організацій призначають плату за ліцензії за надання унікальних ідентифікаційних номерів GSI. В деяких країнах, ліцензійна плата за обмежену кількість номерів (визначену префіксами GSI) включається у членську плату, тоді як в інших країнах вони призначаються окремо».*

- (16) Отже, рішення про оплатну чи безоплатну видачу сертифіката членські організації GS1 AISBL приймають самостійно.
- (17) До того ж GS1 AISBL повідомила, що членські організації є незалежними юридичними одиницями і GS1 AISBL не має влади встановлювати чи вимагати підтвердження умов чи оплати (членської чи вступної), визначеної членською організацією, та не встановлює терміни та умови надання сертифіката – це вирішують членські організації.

3. ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ НОМЕРА GS1

- (18) На практиці умовою отримання суб'єктом господарювання свідоцтва, що посвідчує право на використання присвоєного Асоціацією Префікса GS1 підприємства та ідентифікаційного номера GS1, є членство такого суб'єкта господарювання в Асоціації та сплата відповідних членських внесків.
- (19) Відповідно до внутрішнього Положення Асоціації член Асоціації – це суб'єкт господарювання – юридична особа (підприємство, установа, організація, незалежно від форми власності та підпорядкування, об'єднання, асоціація), що є учасником Асоціації і бере участь в управлінні асоціацією на підставі статуту. Суб'єкт господарювання, укладаючи з Асоціацією договір, набуває статусу асоційованого члена Асоціації з моменту, коли такий договір набирає чинності.
- (20) Для отримання номера GS1, який на товарі подається у вигляді штрихового коду, членам Асоціації необхідно:
1. Подати до «ДжіЕс1 Україна» заявку на присвоєння Глобального номера товарної позиції (GTIN), або, якщо це товар змінної ваги для роздрібного продажу в межах України – Заявку на присвоєння Номера GS1 обмеженої сфери обігу (правила заповнення заявок).
 2. Сплатити членський внесок, визначений додатковою угодою, укладеною до Договору про асоційоване членство в Асоціації Товарної Нумерації України «ДжіЕс1 Україна» та участь у всесвітній системі товарної нумерації GS1.
- (21) Після отримання заявки та членського внеску, «ДжіЕс1 Україна» присвоїть відповідному товару номер GS1 та видасть Свідоцтво на право його використання.
- (22) Для вступу до «ДжіЕс1 Україна» необхідно:
1. Укласти типовий договір про асоційоване членство в Асоціації Товарної Нумерації України «ДжіЕс1 Україна» та участь у всесвітній системі товарної нумерації GS1.
 2. Подати Реєстраційну картку учасника.
 3. Укласти типові додаткові угоди до договору:
 - про сплату членських внесків асоційованим членом Асоціації – фізичною особою-підприємцем, що отримує Префікс GS1 підприємства та Номери GS1;
 - про порядок обміну інформацією, пов'язаною з реалізацією асоційованим членом Асоціації права на участь у Системі GS1, з використанням Системи інтерактивної взаємодії з Асоціацією «ДжіЕс1 Україна».
 4. Сплатити членські внески, передбачені додатковою угодою.
 5. Подати заявку на присвоєння номера GS1.

(23) Для підписання договору з Асоціацією потрібно внести вступний та річний внески:

Членські внески в Асоціацію за реєстрацію штрих-кодів, у дол. США*			
		Великі підприємства з валовим доходом більше 500 тисяч євро	Малі підприємства з підтвердженим валовим доходом менше 500 тисяч євро
1	Вступний членський внесок:	300 дол.	150 дол.
2	Річний разовий членський внесок	200 дол.	100 дол.
3	Періодичні членські внески за реєстрацію штрих-кодів:		
3.1	з 1-го по 10-й	20 дол. /1 штрих-код	10 дол. /1 штрих-код
3.2	з 11-го по 25-й	15 дол. /1 штрих-код	
3.3	з 26-го по 100-й	10 дол. /1 штрих-код	
3.4	зі 101-го і більше номерів	5 дол. /1 штрих-код	
4	Коригування відомостей щодо Свідоцтва про присвоєний Номер GS1 у зв'язку з видачею дубліката такого Свідоцтва (у розрахунку на один номер)	2 дол.	

* Оплата членських внесків в Асоціацію здійснюється в перерахунку на гривні за курсом НБУ на момент оплати.

* За інформацією із сайту «ДжіЕс1 Україна» <https://gs1ua.org/ua>

(24) Отже, фактично отримання свідоцтва Асоціації про присвоєння Номера GS1 є платним, у силу стягнення членських внесків із суб'єктів господарювання при одночасному визначенні Положенням безоплатності такого свідоцтва

4. ПОЗИЦІЯ ОКРЕМИХ УЧАСНИКІВ РИНКУ ТА ОРГАНІВ ВЛАДИ

(25) З інформацією, наданою Державною регуляторною службою України від 13.06.2016, вих. № 3619/0/20-16: «Відповідно до Договору про асоційоване членство в Асоціації та участь у всесвітній системі товарної нумерації GS1 перелік членських внесків, розміри, строки та порядок їх сплати визначаються Асоціацією відповідно до її Статуту і можуть змінюватись. Розмір внесків встановлюється в еквіваленті до долара США. Учасник сплачує вступний та річні (разові і періодичні) членські внески в національній валюті України за офіційним курсом гривні до долара США, встановленим Національним банком України. Розмір внесків встановлюються у додаткових угодах про асоційоване членство.

Таким чином, суб'єкт господарювання повинен обов'язково маркувати штриховим кодами визначену продукцію, діючи виключно на умовах іншого суб'єкта господарювання, що займає монопольне становище.

При цьому дії Асоціації щодо встановлення розмірів внесків ніяким чином не контролюються і не регулюються державою.

Офіційними представниками Асоціації в регіонах є торгово-промислові палати, які готують всі необхідні документи щодо асоційованого членства в GS1 Україна та отримання штрихових кодів. Ціни на зазначені послуги встановлюються рішенням Президії відповідних торгово-промислових палат».

- (26) Як зазначила Асоціація в листі від 04.08.2016 № 165/01, згідно зі статутними вимогами GS1 Асоціація здійснює діяльність як неприбуткова організація і єдиним джерелом забезпечення її діяльності є членські внески асоційованих членів, розрахункові розміри яких були встановлені ще у 1990-х роках і відтоді не збільшувалися.
- (27) Отже, норми пункту 3 Положення, яким передбачено, що свідоцтво на право використання присвоєного Асоціацією Префікса GS1 підприємства та ідентифікаційного номера GS1 видається в заявницькому порядку на безоплатній основі, не відповідає фактичним умовам отримання суб'єктами господарювання такого свідоцтва. На практиці умовою отримання суб'єктом господарювання зазначеного свідоцтва є його членство в Асоціації та сплата відповідних членських внесків.
- (28) В окремих випадках для суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на ринках із виробництва товарів, які підлягають обов'язковому маркуванню штриховими кодами GS1, дії Асоціації із встановлення не передбачених законодавством умов отримання свідоцтва, а саме шляхом членства і сплати відповідних внесків, встановлюють додаткові бар'єри для входження на ринок.

З метою розвитку конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, керуючись пунктом 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України надає Міністерству економічного розвитку і торгівлі України такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Розробити, погодити та внести зміни до Положення про штрихове кодування товарів, затверджене наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 20.08.2002 № 255 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 25.10.2007 № 335), відповідно до фактичних умов отримання суб'єктами господарювання свідоцтв на право використання присвоєного Асоціацією Префікса GS1 підприємства та ідентифікаційного номера GS1 та/або вжити інших заходів з метою забезпечення виконання норм Положення в цій частині.

Про результати розгляду цих рекомендацій повідомити Антимонопольний комітет України у 60-денний строк з дня їх отримання.

В. о. Голови Комітету

М. НИЖНИК